

EDINOST

Izdanje po trikrat na teden v šestih izdankah ob torkih, četrtekih in sobotah. Zunanje izdanje izdaja ob 4. uri jutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obejso izdanje stane: za eno leto f. 1.—, za dva leta f. 1.50, za tri leta f. 2.—, za štiri leta f. 2.50, za pet let f. 3.—, za šest let f. 3.50, za sedem let f. 4.—, za osem let f. 4.50, za devet let f. 5.—, za deset let f. 5.50. — Naročnine se plačujejo naprej na mesečne ali polletne obroke. — Naročniki, ki želijo prejeti svojih naročnikov, morajo priložiti prošnjo za prejem, ki jo mora podpisati lastnik ali njegov pooblaščenec. — Poslanišče izven države se dobiva v poštni plačnini. — V Trstu po 23. ulici, v Trstu po 23. ulici.

EDINOST

Oglas se računa po tarifi v petiti; za naslove s debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrst. — Poslana, osmrtnice in javne zahvale, maši oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu, ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnine, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo ulice Molino picolo št. 5, II. nadst. Naročnine in oglase je plačevati loco Trst. Odpri reklame ogle so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

V edinosti je moč.

Na govor Slovana italijanski odgovor.

I.

Že mesec dni odlašamo s priobčenjem tega le spisa. Ne po svoji krivdi. Na jedni strani nam je bilo neprestano odbijati bolj ali manj silovite napade spoštovanih „sodrugov“, na drugi strani pa se se dogodki v vsem javnem življenju Avstrije vrhovatili in kupičili take nenavadno, da kar nismo mogli priti do oddihljaja in da smo morali — valje najbolj volji — prezirati ali zanemarjati marsikako vprašanje.

Tako se je godilo tudi s tem le spisom. Sedaj pa je skrajni čas, da se oddolžimo.

Bilo je dne 9. decembra m. l. Avstrijska delegacija je imela na Dunaju svojo sejo. V razpravi je bil proračun vojne mornarice. To priložilo je porabil češki delegat Jan Kaftan, da je spregovoril o razmerah v vojnom arzenalu v Pulju, ali določene povedano, o položaju slovenskih delavcev v tem velikem zavodu države avstrijske.

Stvar je vsakako velike važnosti za vso državo, posebno pa za nas Jugoslovane. Od kod jemlje avstrijska vojna mornarica ogromni del svojega materiala? A ne le ogromni del, ampak tudi — najbolj! Morda najbolj, ako primerjamo vse mornarice sveta! Iz našega jugoslovanskega življa, sosebne iz kršne Dalmacije! Izbornosti tega materiala mora zahvaliti vojna mornarica avstrijska svoje slavno ime. Slava avstrijske vojne mornarice je zajedno naša slava.

Mornariški arzenal v Pulji je oskrbovalnica tej slavni mornarici. Kakor hitro pa je tako, smemo zahtevati, da istemu jugoslovanskemu življu, ki daje mornarici nje slavo, mornarica privoščja primerne in zaalženo veljavo v svojem velikem zavodu, v arzenalu v Pulji! Ta zahteva pa je še posebej podkrepljena po notorični resnici, da je velika večina te države slovenska, da torej milijoni, potrebni za mornarico in za nje arzenal, pri-

bajajo po velikem delu iz žepov slovenskega prebivalstva.

Zahteva torej, da bodi našemu življu v arzenalu v Pulji primerno spoštovanje in veljava, je povsem opravičena toliko se stališča dolžne hvalečnosti kolikor se stališča najjednostavneje pravičnosti od strani države do svojih narodov.

Ali pa je država, ali recimo uprava vojne mornarice ustrezala do sedaj tej zahtevi? S tem vprašanjem se je bavil delegat Kaftan v seji avstrijske delegacije dne 9. dec. min. leta. In njega govor je izzvenel v odločen — me! Dokazoval je, in dokazal ne le to, da slovenski živelj nima zaslužene veljave v arzenalu v Pulju, marveč da se ta živelj zapostavlja povsodi in skore bi rekli: ostentativno. In zapostavlja se italijanskemu življu! Delegat Kaftan je povdarjal, da ne govori proti Italijanom kakor takim, proti italijanski narodnosti, ali grajati je moral, da italijanski delavci prihajajo do viših mest tudi brez posebnih zmožnosti, dočim slovenski delavci — čisto tudi najsposobnejši — ne morejo priti niti v viši razred delavstva, da si služijo morda že po 20 let v arzenalu. Celo v takih oddelkih, v katerih je Slovanov nad 50 od sto, so mesta mojstrov, viših mojstrov in poslovodij popolnoma skoro izključno po Italijanih. Slovan na takem mestu je bela vrana.

Hrvatski jezik nima veljave v arzenalu; rogajo se mu in nazivljajo ga „ščavo“. Vsi razglasi in objave, namenjene delavcem, so pisane ali v nemškem in laškem ali pa celo samo v laškem jeziku, da si je hrvaščina, — kakor že povdarjane, materini jezik veliki večini mornarjev in delavcev. Vnebovpijoče pa je, da o občinskih volitvah ti italijanski mojstri in viši mojstri pritiskajo na slovenske delavce in jim celo groze z odpustom, ako ne bi volili po njih volji.

Istotako imajo italijanski delavci prednost o oddajanju dela v akordih. Hrvatski delavci iz one druge polovice države nimajo v Pulji nikakih političnih pravic, da si službujejo na skupnem za-

vodu. Občinska uprava v Pulju je izključno italijanska po zaslugi — vojne mornarice! — Veliko število Slovanov nima v Pulju nijedne slovenske ljudske šole.

Taka in jednaka dejstva je navajal delegat Kaftan v ilustracijo puljskih razmer in je zahteval potem, da se v Pulju na ukupne stroške zasnuje hrvatska ljudska šola, da se poviša mirovina delavcem, ki v mnogih slučajih pe celih 40 let po-svečajo državi svoje telesne moči, da bi se takozvana monturna masa — prihranitev mornarjev na monturi —, ki leži sedaj mrtva v blagajnah mornarice in ki znaša sedaj kakih 300.000 glid., naložila koristonosno v pešni hranilnici, tako, da bi vojaki, ki so doslužili popolnoma, dobivali tudi obresti s tem prihranjenim denarjem!

Istrani in Dalmatinci morajo biti od srca hvaležni gospodu Kaftanu, da je spregovoril odkrito besedo o odnosajih v Pulju. Kakor povsod drugod se moramo oglašati tudi tu, ako hočemo priti do veljave! Nasprotnikom svede zveni to jako neprijetno na ušesa; preveč so se že privadili našemu molčanju in trpljenju. Niso bili navajeni do sedaj, da bi morali poslušati slovenske govore.

Pričakovati je bilo po takem, da dobimo odgovora v italijanskih glasilih. In zahreščalo je res tudi v „Piccolu“. Prihodajšč hočemo povedati, kakov je bil italijanski odgovor na slovenski govor!

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 13. januarja 1898.

Socijalnodemokratska zveza predložila je deželnemu zboru tržaškemu peticijo za uvedbo splošnega volilnega prava v občinski in deželni zbor. Peticija se glasi:

Uvažuj, da čas napreduje, uvažuj kulturo, razumnost ljudstva, in njegove pravice kakor važnega činitelja civilizacije in blagostanja, naj veleslavni deželni zbor dovoli splošno in enako

častniške stopinje, napravile nekako nepotrebno gibanje, konj je nakrat obstal in gospedič ga je udaril v vrat z nosom in papirnato svalčico.

A vse to mu vendar ni kvarilo dobre volje. Že od detinstva je namreč kopernel po taki ježi na konju in danes je imel priliko, navžiti se je do sitega. Včasih je konj, ke je imel vajeti svobodno krenil proti vasi, mesto da bi šel naprej. Tedaj je jezdec videl tolpo psov in otrok, gonečih ga v znamenje zadovoljnosti, in v njegovim demokratičnem srcu se je vzbujala radost. Navzlic koprnenju svojem po viteških vajah, je namreč mladenci strastno ljubil narod, katerega je poznal le tolike, kakor umetnost, kako je treba držati noge v stremenih. Čez malo časa je vendar preobladal izbruh ljubezni do naroda ter z velikim trudom je zaobrnil konja nazaj k mostu. Očividno je bil namenjen, da prejezdi dolino povprek.

„Ekej! morda je te grajščakov svak, oni, ki bi imel dospeti iz Varšave“, zaklical je sam sebi razveseljeni Polj. „Ženo si je izbral naš go-spod zelo priljudno in celo daleč za njo ni jezda-ril, toda za takim svakom moral je brčkone obho-diti dokaj sveta... V naših krajih bi človek poprej srečal medveda, nego osebo, ki tako sedi na ko-nju. Še večji bedak je, nego kak pastir, dasiravno je grajščakov svak... Toda grajščakov svak je vendar-le!“

(Pride še)

PODLISTEK.

8

Prednja straža.

ROMAN.

Poljski spisal Boleslav Prus. Prelovenil Pedravski.

„Laglje je biti duhovnikom na „vleki“, nego beračem na ogonu. Ko bi jaz imel nekoliko več živine in travnik, ne prošil bi grajščaka ljubavi ter bi celo sejal deteljo...“

Na cesti za reko se je dvigal oblak prahu. Polj ga je opazil ter spoznal, da nekdo, očividno od dvora, jezdari na konju proti mostu. Bila je to posebna ježa. Oblak prahu se je pomikal naprej, šda včasih se tudi umikal nazaj, celo za več ke-rakov. Včasih je upadel toliko, da se kmetove oči mogle zagledati konja in jezdec; včasih pa se je povečal toliko ter se metal na cesti, kakor bi na-stajala nevihta.

Polj je ustavil konja, prikril oči z roko ter premišljeval:

„Posebna stvar, kako jezdari; kdo je to? To ni grajščak, niti voznik, brčkone še katoličan ni, pa tudi ne žid... Žid se zares tako guga na konju kakor oni; toda žid ne bi znevil izpustil konja tako pogumno. Morda, da je to kak tujec, ali pri-smojenec...“

Med tem se je jezdec približal k mostu za toliko, da ga je megal kmet ogledati bolje. Bil je

to gospodič majhne rasti v blede opravi, z žametno čapko na glavi. Imel je naočnike na nosu, v ustih papirnato svalčico, pod pazduho pa bič. Vajeti je držal v obeh rokah, ki sta mu neprestano skakali med konjskim vratom in lastno brado. Z zakrivljenimi nogami se je oklepal sedla tako močno, da so se mu hlače izpodvile do kolen ter je bilo videti belo platno nad dokolenicami.

Človek, le nekoliko seznanjen s konji, je mogel uganiti, da jezdec to pot prvič sedi na konju, konj pa prvič nosi na sebi takega jezdec. Včasih sta eba v lepi slogi jezdarila v diru; u-krat pa je jezdec, poskakuj, na sedlu, izgubil ravnotežje, ter je roval vajeti in konj je, rahločuten za vsaki dotikljaj, krenil na stran, ali pa obstal na mestu. V takem slučaju je jezdec jel cmokati in s kolenama gnesti sedlo, a vidé, da to nič ne pomaga, trdil se je, da bi dobil bič izpod pazduhe. Tedaj je konj, demaljši si, za kaj tu gre, začel teči znovič v dir, valed česar se je jel jezdec znovič čudno zvijati na konju, da je bil podoben dondi, sešiti iz nekolike slabo skrpanih kosov.

Včasih pa se je obupen, dasiravno nežen konj spustil v skok. Tedaj je jezdec na nekaj čuden način našel ravnotežje na sedlu, ter se, spodbujan po begu, prepuščal sanjarjenju. Sanjaril je, da je hapitan konjikov in da na čelu škadrone jezdari v napad. Toda kmalu so mu roke, neprivajene še

volilno pravico za mestni zbor! Nadalje volilno pravico vsakemu tržaškemu prebivalcu, ki je dosegel 24. leto in ki ima najmanj 2 leti stalno bivališče v Trstu ali v okolici. Odpravi naj se razdelitev po volilnih razredih. Vsaki okraj naj bude zastopan enako in v razmerju prebivalstva*.

Socijalno demokratična zveza je doposlala tudi nam jeden iztis te peticije, toda samo v italijanskem jeziku. No, to bi se potrpeli, ker se je peticija tiskala za deželni zbor tržaški. Ali tega ne moremo umeti, da je tudi dotično, doposlano nam spremljevalno pismo sestavljeno le v laškem jeziku. Socijalni demokratje trde vendar, da so internacionalni. Kakor hitro jim je znano torej, da naš list izhaja v slov. jeziku, morali bi govoriti slovenski z nami. In ker niso storili tega, da-si imajo ljudij v svoji sredi, popolnoma veših našemu jeziku, nikdo ne bi nam mogel šteti v greh, ako bi bili vrgli jednostavno v koš doposlano nam peticijo. No, mi nismo storili tega, ker nam je za stvar in ker se že od nekdaj petezame za splošno in jednako volilno pravico. Peticija sama je toli važna, da smo v očigled tej važnosti radi pozabili na socijalistiško breztačnost in se radi pridružujemo tej peticiji.

Kaj pa „Piccolo“? On se hvali, da je imel v mislih neko predruženje volilne pravice. Pravi tudi, da bi progresisti in socijalisti lahko delovali še mnogo skupaj, če bi ne bili zadnji internacionalni. „Piccolo“ nam torej slika na steno alejanco med socijalisti in progresisti. Še nekaj drugega iz „Piccola“: „Vsi oni, ki ne znajo pisati in čitati naj se inkliktijo od splešne volilne pravice“. Kdo, prashamo mi, je kriv, če dandanes še kdo v tej občini ne zna čitati in pisati? Mar niste imeli vi progresivci šolstvo v svoji oblasti? Toliko tu, kolikor v Istri, kjer je danes še kakih 20.000 otrok brez pouka! Če hočete torej takega zakona, ne moremo si misliti drugače, nego da hočete še dolgo, dolgo odrekati šole, da nočete, da bi v Trstu tako hitro izumrl rod analfabetov! Svet pa naj sodi sedaj, kdo je bolj unet za politiško svobodo: ali mi, ali pa italijanska gospoda — mi, ki se brez-pogojno izjavljamo za razširjenje volilne pravice, ne meneči se za to, da je želijo najhujši nasprotniki naši, socijalisti, ali pa progressivci, ki bi bili za splošno volilno pravo le za to plačilo, da se delavci postavijo v službo italijanizacije! Nam je svobodnostno načelo vsikdar drago, ne mené se za vsakdanje borbe, mjam pa je tudi najlepše načelo le predmet za strankarsko kupčijo.

Iz deželnih zborov. V deželnem zboru Gorenje Avstrijskem se je postavil predlog, s katerim se pozivlja vlada, naj se bavi z vprašanjem uvedanja dvoletne vojaške službe za učence meščanskih, trgovskih in rokodelskih šol. Zajedno naj bi se vojaški zakon premenil tako, da v dopolnilno rezervo pridejo vsi mladeniči, katerih poljedelski ali rokodelski poklic zahteva take. Dokler ne stopijo v veljavo take spremembe, pa naj vlada kolikor le možno ustrezno prošnjam za odloženje ali za osvobođenje od vojaških vaj.

V deželnem zboru Moravskem so stavili Čehi predlogov za pomirjenje med obema narod-

nostima. Volilni red naj bi se premenil tako, da bi se volilni okraji zaokrožili po narodnosti. Nadalje zahtevajo predlogi Čehov, da se jim zasnuje trgovskih in srednjih šol.

Nemci pa zahtevajo, da se ustvari narodne kurije v deželnem zboru, da se ločijo šolske oblasti po narodnosti, da se v Brnu zasnuje nemško vseučilišče, da se pomnoži število drugih nemških šol in slednjič, da se odpravijo jezikovne naredbe.

Važna vest iz tega deželnega zbora je ta, da so se poslanci vseh čeških strank združili v jeden klub, ki je izvolil posl. dr. Tačka svojim predsednikom. Fiat applicatio!

Afera uličnih napisov v Pragi. Državno sodišče je razsodilo — valed pritožbe praških Nemcev —, da je mestni zbor praški, oziroma magistrat kršil ustavno zajamčeno enakopravnost s tem, da je določil, da so ulična imena lastna imena, katerih ni smeti prevajati na druge jezike, da ulični napisi v Pragi morajo torej biti samo češki. Drž. sodišče je izreklo, da so ti sklepi nezakoniti. No, dobro, nam je to prav. Kar velja za Nemce v Pragi, mora veljati tudi za Slovence v Trstu in v Gorici, v Celovcu in v Celju itd.

Sklicovanje, ki ni bilo na svojem mestu. Ko smo bili prečitali proglas, katerim so pozivljali narod češki njega prvaki in voditelji, naj se pokaže čuvarjem miru ter naj se vestno izogiblje vsemu, kar bi izgledalo, kakor da se hoče s ulice ovirati delovanje deželnega zbora, prišel nam je pri tej prči na misel članek, ki ga je bila priobčila poreška „Istria“ proti premeščenju deželnega zbora istrskega iz Poreča v Pulj. Mené, da je povedala Bog ve kaj in da je s tem hkratu izpodbila vse razloge, ki so se navajali za premeščenje, Italijanom toli neljubo, zaklicala je v svet vprašanje: „Kaj bi rekli Čehi, ako bi jim hoteli prenesti deželni zbor v kako drugo mesto na deželi?“ In vendar se dogajajo v Pragi huji neredi, nego v Poreču — dodalo je poreško glasilo s tako prepotenco, ki je lastna ljudem spsobnim tudi v to, da utaje tudi solnce z neba dolj. — Mi smo se bili oglasili takoj s posebnim člankom, katerim smo opozarjali spoštovano „Istrio“, da je povsem neumestno, ako bi hoteli prisposodljati Prago s Porečem. Mimo tega smo tudi pozvali poreške glasilo naj nam pove vendar, kdaj se je še dogodilo v Pragi, da bi ulica ovirala parlamentarno delovanje, oziroma, da bi češka javnost onemogočala nemškim poslancem svobodno gibanje in delovanje v deželnih zbornicah? Tako smo vprašali, da-si smo vedeli, da bode mo zastoj čakali na odgovor.

Gori omenjeni proglas do češkega naroda pa nam šele kaže, kako velikanska razlika je med Porečem in Prago, ali da govorimo natančneje: kolika razlika je med moralno kakavostjo čeških voditeljev in — istrsko gospodo! In recimo nadalje, kolika razlika je med zares svobodnimislnim mišljenjem čeških voditeljev in enim psevdoliberalizmom laške gospode, ki v resnici ni drugega — ako mu malce pogledamo pod frak, glacerokavice in cilindar — nego strankarsko tiranstvo najgrše vrste! V Pragi svare že češki voditelji,

vse literarne struje, naj li že nosijo etiketo „idejalistično“, „romantično“, „realistično“ ali celo „dekadentsko“! — Čim več straj imamo, tem raznovrstnejša in bogatejša je naša literatura, tem več izbora imajo različni okusi! Ne zahtevajmo: Aškerc poj — a la Gregorčič! Govékar piši — a la Pajkova! — ampak: piši vsak po svoje za svoje občinstvo! Prenehajte torej že vendar z napadanjem, ki ne donša nobenega haska; delajmo, pišimo več, vzbujajmo zanimanje za slovstvo, pa zabavljajmo manje!

Tako nekako je pisala gdč. Márica že lani, žal, zaman; danes je boj še strastnejši in postal je celo že zoperno oseben. Nočem raziskovati, na kateri strani se je bolj grešilo, le to konstatujem, da nam ta boj ni na čast. — Kritika slovenska se je izkazala o tej priliki jako čudno; v nas se rabita namreč le dva kritična izraza: „izvrstno“ in „docela za nič“. Razdeljeni pa so kritiki v dva toli različna tabora, da je eni stranki prav to izborna in klasična, kar je drugi škandalozno in povsem neestetično. Da ostanem pri svoji osebi, naj omenim le par kričevih izgledov! Ke jo izšla v Knezovi knjižnici moja povest „Ljubez in rodoljubje“, ni megal A. Aškerc (v „Lj. Zvonu“)

ko se niti še ni ničesar dogodilo zastopnikom naroda nemškega, svare že v strahu, da bi se moglo kaj pripetiti — kaj pa se je godilo vse v Poreču hrvatskim poslancem?! Koliko brutalnosti in pri-ganjanja smo morali beležiti od zasedanja do zasedanja, in vendar so italijanski poslanci na le mirno molčali k vsemu, ampak so si še zadovoljno meli roke na takih činih svoje fakinaže in italijanski listi so še vspodbujali: plačano fakinažo na nadaljevanje divjaštev!!! S kratka: v Pragi izvršujejo Nemci svobodno svoje mandate, Hrvatje v Poreču pa niso mogli, ali pa k večjemu v spremstvu orožnikov in v — senci bajonetov.

Slavna „Istria“ naj se torej ne sklicuje nikdar več na dogodke v Pragi, kajti tam gotovo ne najde analogije poreškimi dogodkom!

Mestni zbor na Reki — razpuščen! Včeraj zvečer imel je mestni zbor sejo. Na dnevnem redu bila je volitev predsedstva in odgovor vlade na pogoje, katere je stavil istej bivši župan Mayländer, da bi mogel zopet vstopeti županstvo. Glasenje so bile pogoje in tudi pred mestno hudo bilo je zbranega veliko občinstva. Vse je pričakovalo nestrpno izida.

Seji je predsedoval vicegouverner Gaál, ob-lečen v ogersko narodno nošo. Takoj je dal prečitati izjavo ministerskega predsednika ogerskega, Banffy-ja, ki sa glasi: Zakon ne dovoljuje, da bi se mu protivil katerisibodi, župan pa še celo ne; uvaževaje na dalje, da se mora smatrati izjava šapana, da vsprejema županstvo le pogojno, kakor direktno izjavo, da ne vsprejme županstva, vabim ta mestni zbor, da prične volitev.

Poslanec Wallaschnig je protestiral proti temu, da bi volili vnaviš, ker to se je zgodilo že predvčerajšnjem. Vendar se je izvršila volitev. Resultat je bil ta, da je dobil Mayländer 43 glasov, 9 je bilo praznih listkov, dvoje glasov je dobil Anton Vio. Po proglašenju izida volitve je vsklikalo občinstvo: Živio Mayländer! Gospe so vihtele robce. Čim se je poleglo navdušenje, vprašal je vladni zastopnik šupana, je-li vsprejme županstvo pod vladnimi pogoji?!

Župan se je zahvalil svetovalcem in je odgovoril zastopniku vlade, da on ostaje pri svojem sklepu, tudi če bi moral biti voljen dvajsetkrat. Pravice Reke da hoče braniti vedno.

Na to se je dvignil zastopnik vlade, da izjavi: Uvažuje izid volitev in izjavo dr. Mayländerja, ki je nasprotna vladi, razpušča mestni zbor!

To se je zgodilo na Reki v prvič. Pričakuje se sleherni trenotek, da se imenuje vladni komisar za vodstvo občinske uprave.

Češka sodba o socijalno demokratiških poslancih. Te dni je bil v Obetaboju na Češkem shod, ki ga je sklicalo tamošnje politiško društvo. Na tem shodu je govoril tudi držav. posl. Pacak o političnem položaju in o dogodkih v držav. zboru. Ozirom na agitacije socijalnih demokratov je rekel govornik: „Mi hočemo popolno enakost vseh slojev ljudstva, mi imamo vedno pred očmi koristi kmetovalcev obrtnikov in tudi delavcev, kajti vsi ti so sinovi našega naroda. Čemu bi pa povsipe-

najti besed, da je zadosti pohvali; a tudi „Slov. Narod“, „Slovenka“ (gdč. Márica), „Edinost“, „Svoboda“, „Vienac“ in „Prosvjeta“ so pisali jako priznalo*); o prav isti povesti, kateri je na predlog preodličnega literarnega zgodovinarja in estetika, predsednika „Slovenske Matice“, g. Fr. Levca, priznal odbor, v katerem sede sami pisatelji-odličnjaki, častne nagrado iz Jurčič-Tomšičeve ustanove in vrhu tega še nagrado iz Antona Kneza ustanove, o tej splošno z veseljem sprejeti povesti pa je pisal „Slov. List“ toli uničujoče in zaničljivo, kakor bi bila tista moja, preprostemu narodu namenjena povest pravo skrupovalo in zmašilo. Dá, „Sl. List“ je odrekal celo A. Aškercu in seveda tudi vsem drugim ocenjevateljem zmčnost, oceniti „Ljube in rodoljubje“ prav in razumno. G. P. Pajkova (kritikinja „Sl. Lista“) je prisodila s tem sama sebi krono mej slovenskimi kritiki; zasmehljivo je vrgla A. Aškercu, Márico, Levca in ves odbor „Matice“ v koš, češ: ti vsi ne vedo ničesar, le jaz, Pavlina, morem in smem izreči o tej povesti sodbo, da je za nič — za nič — za nič... (Pride še.)

G. Lamurskij mi je povest pohvalil pismeno, za kar mu tem potom izrekam posebno zahvalo. Op. dep.

Stritar in nova literarna struja.

I.

Lani je napisala gdč. Márica v „Edinosti“ nekaj prav pametnih besed v prilog docela nepotrebnemu literarnemu boju, ki divja že par let po predalih nekaterih slovenskih časopisov. Gdč. Márica, ki je bila včasih sama huda nasprotnica nove literarne sméri, je izprevidela, da bi bilo smešno in kvarno pa tudi brezuspešno zahtevati, naj se drže vsi — tudi mlajši in najmlajši — pisatelji jedne, n. pr. idejalistične sméri; zato je pisala: Vsak piši po svoje, kakor mu vleva srce, kakor ga silijo značaj, temperament in lastno naziranje o svetu. Kakor smo ljudje različni, jedni optimisti, drugi pesimisti, jedni sanguiniki, drugi koleriki ali flegmatiki, tako morajo biti tudi pisatelji različni po nazorih, po snoveh svojih del, po slogih in — recimo — po svoji filozofiji. Veseli bodimo, da je pisal Jurčič drugače nego Stritar, da je dr. Tavčar literat drugega obzorja in drugega sloga nego rajni Keranik! Čestitajmo sami sebi, da Aškerc ne posnema Prežerna niti Levstika, ampak da hodijo ali so hodili vsi trije svoja peta. Skratka: živel individualizem! — Živele

ševali koristi onih delavcev, ki si dajejo zapovedovati od Adlerja in Pernerstorferja proti svojemu narodu? Ako bi danes prišlo do novih volitev, narod češki gotovo ne bi nikdar več vzdignil svoje roke, da bi poslal taci odpadnikov v državni zbor, kakoršnji so socialno demokratični poslanci sedaj. Vabili so malo ljudstvo raznimi frazami o dešenju premoženja in zemljišč, obljubljali so, da bodo delali za njega blagor, v resnici pa so delali za židovski kapital. Kakor je narod češki prebil druge bolezni, tako prebije tudi to.

Govoré o politični situaciji je odgovoril posl. Pacák na očitaneje socialistov, da so Čehi prešli v vladni tabor. Ker slovenski socialisti očitajo to isto „Slovenski krščanski narodni zvezi“ — katera očitaneje smo mi že zavržili po svoji zmocnosti in vesti — je torej jasno, da se označeno očitaneje izreka po jednom in istem ukazu. Zato menimo, da bode zanimalo naše čitatelje, kako je poslanec Pacák zavrnil to spc. očitaneje. Rekel je: „Ko je grof Badeni izdal jezikovne naredbe, je rekel: „Jaz ne dajem teh jezikovnih naredeb narodu češkemu kakor kako koncesijo, marveč hočem istemu le senidati most, da se prepriča, da mu prihajam dobrimi nameni“. — Mi se nismo v ničemer zavezali zaradi teh naredeb in tudi nismo vstopili v vladni tabor, ampak sestavili smo večino z onimi strankami, ki imajo jednak program z nami. Grof Badeni pa je videl na tej večini nekatere slabosti in se ni izrekel z njo. Ko se potem napadali grof Badeni radi rečenih naredeb, kakor pošteti možje mu vendar nismo mogli reči: „Brani se sami“, ali nimalo se nismo obvezali, da bomo glasovali za to ali ono vladno predlogo. Mi smo se pogajali z grofom Badenijem o 22 točkah. Še-le potem, ko bi se ureničilo vse to, postalo bi razmerje med nami in njim trdnjeje. Reklo se je tudi, da je grof Badeni storil to radi pogodbe z Ogersko. No, res je, da je ta pogodba ganila točka avstrijske politike, toda češki poslanci vedó predobro, kaj pomenja ta pogodba za narod češki v gospodarskem pogledu, da bi se, predce poznajo nje vsebino, vezali v karsikoli, kar bi bilo škodljivo. Za provizorij pa smo glasovali v odseku vprvič zato, ker smo vedeli, da bi vlada tako ali tako uvedla istega na podlagi §. 14., potem pa tudi z ozirom na obljubo, da se odpravi promet z mlajem, kar pomenja za naše gospodarje in minarje 10 milijonov goldinarjev. Za drugo vladno predlogo nismo glasovali.“

Tako je posl. Pacák dobro pojasnil, kaka vladna stranka so bili Čehi in tudi Slovenci, in kako nezmišlano je sklepati, da je ta ali ona skupina „vladna“ že zato, ker je glasovala za katero posamično predlogo vlade, o kateri vé, da prinese gmočnih koristi prebivalstvu. Za pogodbo z Ogersko pa ni glasovala večina, ampak le za provizorij. In v tako nasilno položnje jo je potisnila ravno nemško-socialistiška obstrukcija. Zapomnimo si to!

Kreta. Velevlasti odpokličejo nekoliko svojih ladij, katere so bile poslale pred Kreto. Od 11. avstrijskih vojnih ladij, jih ostane tamkaj samo še 5.

Različne vesti.

Odberova seja pol. društva „Ednost“ bode v soboto, dne 15. t. m., ob 7. uri zvečer v prostorih „Del. podp. društva“.

Sprejem deputacije slovenskih deželnih poslancev, ki n. j. bi bila izročila gosp. deželnemu glavarju, dr. Dompierju, v našem listu že prijavljeno abstinenčno izjavo, je bil zares značilen za tržaške razmere. Gosp. deželni glavar je namreč v slovenskem jeziku spisano izjavo *jednostavno vrgel od sebe*, rekel, da je ne sprejme, ker ni pisana v *deželnem jeziku*!

To se je zgodilo v navzočnosti vladnega komisarja barona Conrada. Za danes — punctum.

Šolskim nadzornikom za tolimski okraj je imenovan vadnični učitelj v Gorici, g. Valentin Kumar. Ob tej priliki bode nam dovoljene izraziti želje, da bi se vendar jedenkrat nehaje žalostne šolske razmere v tem okraju in da bi se jedenkrat penehalo razburjenje med učiteljstvom. Take razmere med učiteljstvom in oblastmi ne zastrupljajo samo šole, ampak tudi javno življenje. Ne da bi hoteli koga žaliti, ampak le z najboljim namenom smo izrekli to željo. Dobro bode za vse,

ako se uresniči ta želja naša. Kajti stara resnica je, da ob neprestanih sporih ne trpi samo oni, ki je spodaj, ampak ima neprijetno življenje tudi oni, ki je na vrhu.

Odvetniški izpit z odlike je napravil na tukajšnjem višem deželnem sodišču, gosp. dr. Tominek, odvetniški koncipient pri gospodu dr. Krisperju v Ljubljani. Čestitamo!

„Primorski list“ „Risorgimentu“. Danes došli nam „Primorski list“ piše nastopno na adresu gori omenjenega, v Rovinju izhajajočega „katoliškega“ lista:

„Prišli so prazniki božični, prazniki miru in ljubezni. Pričakovali smo, da nam ta list prinese o tej priliki gotovo primeren članek, kako naj bi se družili različni narodi Istre na krščanski podlagi v pravično, družabno življenje. — A motili smo se. — Sporedno „Amicem“ prinesel je tudi ta članek: „La nostra lingua“, članek, ki nam je odvzel vse upanje v boljšo bodočnost. —

„Nell' Istria nostra sarebbe stoltezza pretendere di estirpare l'elemento italiano cioè voler surrogare al nostro un'altro idioma, come si pretenderebbe da taluni, lo slavo, „po naše“. V naši Istri bi bila neumnost, ako bi hoteli uničiti italijanski živelj, t. j. ako bi hoteli nadomestiti naš — s drugim jezikom, kakor zahtevajo nekateri, s slovenskim“. Tako se glasi v imenovanem članku.

Kdo neki hoče uničiti vaš jezik? Ali mar smatrate to, da zahteva slovenska večina svoje pravice v javnosti, za uničenje italijanskega življa? Če je temu tako, potem mora biti res slaba vaša podlaga, da uvidete v tem končanje lastnega naroda.

Če nam že lažiliberanci niso pravični, bodite nam pravični vsaj vi, resnično krščansko-socialni.

Nepotrebna je vaša zahteva v imenovanem članku „noi domandiamo, che la lingua nostra — cioè l'italiana — ottenga favore ed incremento, essendo essa in primo luogo. To je po naše. „Mi zahtevamo, da naš jezik t. j. italijanski, zadobi naklonjenost in naraščaj, da je on na prvem mestu“. Mar zahtevate še več naklonjenosti, nego jo že imate? Ali ni vaš jezik povsod na prvem, — da, na edinem mestu? Ali ne dobiva naše slovensko ljudstvo le: „Libretto stenale“, „Foglie di possesso“, „Ordine di pagamento“, „Istanza“ t. d. Mar hočete še večji „favore“? Večje naklonjenosti pač ne morete dobiti več! A še niste zadovoljni! Nima-li italijanska manjšina ves deželni odbor v svojih rekah? Nima-li ona že dovolj svojih 21 deželnih poslancev, med tem, ko jih ima slovenska večina le 9? Se ne uraduje na vseh javnih oblastih le italijanski? — Zdi se nam, da imate oči, a ne videte, ušesa, a ne slišite, ali pa — *kričično srce*. Eno mora biti gotovo.

Res, da priznavate: „Gli slavi dell' Istria . . . sono nostri fratelli“. „Slovani Istre . . . so naši bratje“. A neresnično je, kar trdite dalje: „essi sono un fragmento di nazione slava, che vive sparso sul suolo Istriano“ — „oni so odlomek slovenskega naroda, ki živi razkropljen po isterski zemlji“. Pojdite od Učke do Pirana, od Divače do Palja, t. j. obhodite Istro od vzhoda do zahoda, severa in juga, čuli bodele slovensko govorico. Razun par italijanskih mest v sredini, in mest na obalah morja, je vsa dežela slovenska. To se pač ne more imenovati le „odlomek slovenskega naroda, ki živi razkropljen“. Vzemite v roke zadnje ljudsko štetje, to vam kaže okroglo 187.000 Slovanov in le 111.000 Italijanov v Istri. Če pomislimo, da so zlasti v občinah Umag, Buje in Oprtalj zapisali kakih 25.000 Hrvatov za Italijane, po tem moramo reči, da je v Istri 2/3 Slovanov in le 1/3 Italijanov. Tega nam ne morete ovreči.“

„Primorski list“ bode nadaljeval svojo lekcijo.

Avtomatične trafike. Finančno ministerstvo je dovolilo, da se v bodoče smejo uporabljati avtomati za razprodajo tobaka. Avtomati bodo različni. Imeli bodo v sebi 4. 6. 8. in 12 vrst smotk, cigaret in tobaka. Ti avtomati oddajali se bodo v najem prodajalcem tobaka, ter jih bodo isti smeli postavljati kjer jim bode bolj ugajalo. Avtomati smeli se bodo polniti tudi ob nedeljah ob času počitka. Vsakemu prodajalcu tobaka, ki bode imel v najem avtomat, bode svobodno polniti istega poljubnim tobakom ali cigaretami. Tudi je preskrbljeno, da ostane tobak suh in dober. Praktično bode nadalje, da bode avtomat, če si utaknil petico ali desetico, vračal preostanek, če tobak ali

smotka ne staneta toliko. Aparat je prirejen tako, da bode funkcijonal le tedaj, če stanekni avstro-ogerskega denarja.

Taj denar, ali pa kak ponarejen denar izpade takoj sam, ne da bi se kaj dobilo zanj. Preskrbljeno je tudi da se ne bode moglo proizročati škode ali hudomušnega pokvarjenja.

Dunaiski prodajalci tobaka sklicali so v nedeljo shod, na katerem so hoteli protestirati proti nastavljenju teh aparatov, ali vladni zastopnik je razpustil shod.

Kakor se vidi se ta misel gotovo uresniči. Kolikor smotk in cigaret se bode pušilo sedaj več, nego bi se jibisicer, toliko dobička bode to državi, škode pa — človeštvu.

Za božičnico podružnice družbe sv. Cirila in Metoda na Greti so darovali: gg. „Ne mara nobeden zame“, Anton Martelanc, Svetko Martelanc, Ščuka Franjo, Jakob Pertot, Brišček Anton, Jakob Ciak in Žnidarčič Josip „za dobro glihango“ vsak po eno krono ter zopet Josip Žnidarčič 1 krona, Josip Andrejev Pertot 2 kroni; Fuck Ferdo 1 krona, Anton Žnidarčič 1 krona, L. Krauland 1 krona, Josip Straus 30 nvč.

Pevsko društvo „Danica“ na Kontovelju vabi na osmi občni zbor, ki bode v nedeljo, dne 16. t. m. v gostilni Štoka ob 3 1/2 uri pop.

Pevsko društvo „Zarja“ v Rojanu priredi svoje veselico dne 6. februarja in so naprosena druga društva v mestu in po okolici, da bi poštevala to, kadar določajo dneve svojim predpustnim veselicam.

Slov. akad. društvo „Slovenija“ na Dunaju. priredi v sredo, dne 19. pros. t. l. svoj IV. redni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika. 2. Čitanje zapisnika bratskega društva „Triglav“. 3. Poročilo odborovo. 4. Poročilo odseka za ureditev adrese knjige. 5. Poročilo koncertnega odseka. Slučajnost. Local: Kastnerjeva restavracija „Zum Magistrat.“ Zičetek ob 1/2 8ih zvečer. Slovenski gosti dobro došli!

Dijaška kuhinja. Od početka letošnjega šolskega leta do sedaj smo prijeli tebe darove za dijaško kuhinjo: Blg. g. Franc Kalister nam je daroval 100 kron, gospa Katarina Gregorič 100 kron, g. profesor Ivan Jesenko za prvi semester 16, g. Ivan Šabec 40, vd. g. župnik Josip Zakotnik namesto venca za pokojnega sošolca župnika Goloba 20, g. Štefan Jenko 6, g. župnik Ivan Černe 10, Ivan Normah 4, Ivan Slavec 2, Ivan Šifer 2 Josip B-kar 2, blg. g. Luka Serazin 20, Ivan Dolinar 6, gospa Franja Macak 3, blg. g. Josip Zaidaršič 10. Ed. Drašček 6, Jak. Štrukelj 2, Ferdo Ferluga 1, A. Costantini 1, gospa Mariča Č. 1, R. V. 1, Uopnka 1, Š. J. 1. Čisti dohodek koncerta, ki ga je priredila Tržaška Čitalnica dne 18. decembra 67 kron 80 nvč.

Presrečna hvala vsem dobrotnikom, ki tako velikedušno podprajo našo dijaško kuhinjo! Posebno pa se zahvaljujemo onim gospodom, ki so se potrudili, da se je mogel tudi to leto prirediti koncert, ali pa, ki so sodelovali na koncertu. Koncem leta objavimo spet natančen račun, iz katerega bo razvidno do zadnjega vinarja, kako se je obrnil denar, ki so ga nam zaupali dobrotniki. Pove se tudi, koliko izredne podpore se je dalo dijakom, katerim dijakom, in koliko vsakemu. Dijaki ne dobivajo namreč samo hrane, ampak jih podpiramo tudi drugače. Mnogim so se kupile knjige, za obleko smo jim tudi pomagali; nekaterim pa za plačanje šolnine. Nadaje smo dali podpore še nekaterim drugim, ki stanujejo v mestu, in jim ni treba hoditi v dijaško kuhinjo, ti pa so ravno tako potrebni, kakor oni iz okolice. Ta izredna podpora znaša letos že nad 80 gold., hrana pa že čez 100.

Baron Dipauli, toliko imenovani nemško-konservativni prvak, je nevarno obolel na ušesih. Po nasvetu zdravnikov je odšel v Monakovo, da se podvrže tam potrebni operaciji.

Za cerkvico sv. Cirila in Metoda, ki se zida v Padriču v proslavo jubileja cesarjevega, so darovali nadalje:

Zenini cenjene in družine,

ki rabijo trdno pohištvo in tapetiranje, naj ne zamudijo obiskati zalogo

Viljelma Dalla Torre

v ulici Cordaiuoli

(blizu trga S. Giovanni), kjer najdejo dobiček na vsem. Via Cordaiuoli 2. MOJE POHIŠTVO DONESE SREČO Via Cordaiuoli 2.

